

ДИНАМІКА СПРИЙНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ:

за даними Міжнародної програми соціальних досліджень
2009 і 2019 років

*За редакцією
Світлани Оксамитної
Олени Симончук*

УДК 316.443
Д 89

Рекомендували до друку Вчена рада Інституту соціології НАН України
(протокол № 4 від 18 вересня 2020 року) та
Вчена рада Національного університету «Києво-Могилянська академія»
(протокол № 3 від 24 вересня 2020 року)

Рецензенти:

Головаха Є.,

доктор філософських наук, Інститут соціології НАН України

Куценко О.,

доктор соціологічних наук, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Оксамитна С., Симончук О. (Ред.)

Д 89 Динаміка сприйняття соціальної нерівності в Україні: за даними Міжнародної програми соціальних досліджень 2009 і 2019 років : колективна монографія. Київ : Інститут соціології НАН України; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 262 с.

ISBN 978-966-02-9368-7

У монографії розглянуто динаміку сприйняття населенням України соціальної нерівності на підставі даних двох хвиль (2009 і 2019 років) модуля «Соціальна нерівність» у рамках Міжнародної програми соціальних досліджень (ISSP). Виявлено зміни в уявленнях громадян щодо соціальної структури суспільства та у класових і статусних самооцінках, а також у сприйнятті нерівності доходів, справедливості заробітної плати, політики перерозподілу, факторів досягнення життєвого успіху, соціальних конфліктів тощо. Запропоновано методикку побудови комплексних показників ставлення українців до наявних у країні асиметрій у доступі до важливих благ і ресурсів.

Книжка адресована фахівцям із соціоструктурних і порівняльних досліджень, експертам з питань соціальної політики, студентам та аспірантам зі спеціальності «Соціологія».

УДК 316.443

© Оксамитна С., Симончук О., 2020
© Інститут соціології НАН України, 2020
© Національний університет
«Києво-Могилянська академія», 2020

ISBN 978-966-02-9368-7

Зміст

<i>Передмова редакторів.</i> Соціальна нерівність у дзеркалі Міжнародної програми соціальних досліджень	7
<i>Олена Симончук, Світлана Оксамитна</i>	
1. Мінливі проєкції нерівності: глобальна, локальна, економічна, соціологічна.	27
<i>Наталія Коваліско, Сергій Макеев</i>	
2. Динаміка уявлень українців про соціальну структуру та своє місце в ній.	83
<i>Олена Симончук</i>	
3. Класовий вимір сприйняття соціальної нерівності: варіації у часі.	127
<i>Олена Симончук</i>	
4. Плинне сприйняття соціальних нерівностей: спільні тренди та відмінності.	171
<i>Ліна Малиш</i>	
5. Нестійкі комплексні нерівності: методологія вимірювання та результати дослідження.	191
<i>Ліна Малиш</i>	
<i>Додаток.</i> Таблиці за даними модуля «Соціальна нерівність» у рамках Міжнародної програми соціальних досліджень 2009 і 2019 років	223
<i>Джерела</i>	245
<i>Про авторів</i>	260

Contents

<i>Editors' introduction.</i> Social inequality in the mirror of the International Social Survey Programme.	18
<i>Elena Simonchuk, Svitlana Oksamytna</i>	
1. Variable projections of inequality: global, local, economic, sociological.	27
<i>Natalia Kovalisko, Serhii Makeiev</i>	
2. Dynamics of social structure imagery and social identities of the Ukrainians.	83
<i>Elena Simonchuk</i>	
3. Class dimension of the perception of social inequality: variations in time	127
<i>Elena Simonchuk</i>	
4. Fluid perception of social inequalities: common trends and differences	171
<i>Lina Malysh</i>	
5. Unstable complex inequalities: measurement methodology and research findings	191
<i>Lina Malysh</i>	
<i>Appendix.</i> Tables based on the data of the Social inequality module, International Social Survey Programme (2009 and 2019)	223
<i>References</i>	245
<i>About the authors</i>	261

Передмова редакторів

Соціальна нерівність у дзеркалі Міжнародної програми соціальних досліджень

Нова соціальна структурація українського суспільства, що триває впродовж уже тридцятирічної його новітньої історії, та її сприйняття громадянами потребують регулярної емпіричної фіксації в часовій динаміці й у порівнянні з країнами різного типу. Широкомасштабною емпіричною базою для такого виду досліджень на-самперед є три великі проекти, реалізовані в Інституті соціології НАН України. Перший — Українське суспільство: моніторинг соціальних змін (1992–2020) — єдиний соціологічний проект, який не втратив жодного року емпіричної фіксації реакцій громадян на буремні події нашої сучасної історії й результати якого відображено у щорічних аналітичних матеріалах у впізнаваних рожевих палітурках¹. Другий проект, заснований 2002 року, — Європейське соціальне дослідження (European Social Survey — ESS), до якого Україна була залучена протягом п'яти хвиль (2005–2013), уперше порівняв соціальні установки українців за допомогою дзеркала європейського опитування², однак зараз нашу участь поставлено на паузу через проблеми фінансування вітчизняної науки. Третій проект — один з найстаріших (з 1984 року) та наймасштабніших за кількістю країн-учасниць — Міжнародна програма соціальних досліджень (International Social Survey Programme — ISSP), де Україна представлена тричі (2008, 2009 і 2019).

¹ Відповідні аналізи та таблиці з одновимірними розподілами див. у найновішому на сьогодні виданні: (Ворона & Шульга, 2019).

² Опис проекту й таблиці з динамікою одновимірних розподілів див. у: (Головаха & Горбачик, 2014). Дані ESS широко представлено в публікаціях вітчизняних дослідників, зокрема: (Головаха & Макеев, 2007; Симончук, 2018; Veira-Ramos, Liubyva, & Golovakha, 2020).